

Vážený pane Doktore,

ve dnech 22. – 23. října 2019 proběhla v našem zařízení systematická “návštěva”.

Předem bych velice rád poděkoval za pozitivní zpětnou vazbu v hodnocení oddělení Podhartí, kdy musím konstatovat, že jsem byl skutečně příjemně překvapen. Bohužel v případě hodnocení oddělení Poklad, tomu tak není, což je mi upřímně líto.

Rád bych uvedl, že v případě chlapců umístěných na oddělení Podhartí, jde o děti převážně citově deprivované, které i přes svou duševní zátěž, jsou za slušné a korektní zacházení velmi vděční.

V případě oddělení Poklad, jde o chlapce, kteří páchají činy jinak trestné, které jsou v mnoha případech řešeny PČR, a to v drtivé většině případů opakovaně. Jde tedy o delikventní mládež, nedodržující ani základní společenské normy. Do naší péče jsou nám svěřeny z rozhodnutí soudu k nedobrovolnému pobytu. Tito chlapci nejsou motivováni ke změně v chování ani k abstinenci a práce s nimi je velice náročná a vděk za naše služby a péči nelze ani očekávat.

Resocializační program Poklad je velice funkční a efektivní celek, ovšem pouze s krátkodobým omezením na právech každého z chlapců. Při zachování všech práv při nedobrovolném pobytu se tento program stává formálním a bezzubým, kdy nelze očekávat valných výsledků. Jinak řečeno, musíme se rozhodnout, zda chceme lpět na striktním dodržování veškerých práv bez možnosti na jejich omezení, nebo zda chceme být efektivní ve skutečné pomoci chlapcům i přes krátkodobé omezení na jejich právech a tímto způsobem také předcházet relapsům.

Bylo zřejmé, že Vámi pověřenými pracovníky se opravdu dobře orientují v naší problematice, na druhou stranu ale striktně dodržují doktrínu absolutní nedotknutelnosti. Ta má za cíl ochránit nám svěřené děti, což je jistě velice dobře, ale v případě léčby závislostí takový přístup spíše škodí.

Domnívám se, že je všem naprosto jasné, jak velkou váhu má Váš úřad. Je také patrné z odpovědí ředitelů po systematických návštěvách, v reakcích na uložená opatření, že se bojí oponovat svými praktickými zkušenostmi, kdy reagují bez jakýchkoliv námitek. Bohužel tímto způsobem dochází k paradoxu, který je samozřejmě v konečném důsledku bez pozitivního dopadu.

S přátelským pozdravem

Mgr. Radoslav Laš

Odpověď na Vaši zprávu Sp. zn. 71/2019/NZ/ŠJ, Č.j. KVOP-10653/2020

K opatření č. 1

Vypracovat koncepci specifické prevence a péče zaměřené na děti experimentujícími nebo závislé na návykových látkách a patologickému hráčství.

Vypracuje p. Mgr. Laš – ředitel, etoped.

K opatření č. 2

Vypracovat metodiku prevence relapsu a práce s relapsem.

Vypracuje p. Mgr. Weiss - psycholog.

Poznámka:

Při vší úctě, kterou chovám k Vašemu úřadu, musím konstatovat, že mě velice mrzí hodnocení střediska Poklad.

Domnívám se, že v případě hodnocení oddělení Poklad, došlo k nepochopení celé situace. Jak správně popisujete, program se skládá ze tří fází, přičemž první dvě (adaptační a stabilizační) trvají pět měsíců. Třetí fáze (dlouhodobá terapeutická dovolenka) má probíhat v domácím prostředí, která má za cíl posilovat vůli a sebekontrolu. Jde tedy o to, že chlapec v našem zařízení má setrvat, v ideálním případě, pouze pět měsíců a následně se vrátit do školních lavic. My pak, ve spolupráci s lékařem, zajišťujeme průběžné cyklické testování. Dovolím si vyjádřit nesouhlas s Vaším závěrem, že systém praktikovaný na oddělení Poklad je nekonceptní.

Problém totiž ve skutečnosti spočívá naprosto jinde. Základním kamenem úrazu jsou především dysfunkční rodiny, z nichž chlapci pocházejí. Setkáváme se v naší praxi se dvěma protikladnými extrémami. Jedním extrémem jsou rodiče upjatí, s naprosto přemrštěnými nároky na svého potomka, které jsou nereálné a pro dítě nesplnitelné, to na straně jedné. Na straně druhé, rodiče nespolutracující (tato skupina rodičů je početnější). Nespolutracující rodič je takový, který velmi často nebere ani telefon, slibující, ale ve skutečnosti nedodržující nastavená pravidla. Další skupinou jsou rodiče nadměrně pracující (obvykle matka samoživitelka), která na kontrolu a dohled na své dítě nemá jednoduše čas. Máme také rodiče, kteří jsou sami drogově závislí, nedodržující základní společenské normy, u kterých nelze ani očekávat reálnou změnu v přístupu. A rovněž, v některých případech se jedná i o rodiče s duševním onemocněním.

Potíž není ve skutečnosti v nefunkčním programu Poklad, nýbrž v tom, že se chlapec vrací zpět do dysfunkčního prostředí, kde znovu selhává v abstinenci, neboť prožívá stejný scénář, jako před nástupem ústavní výchovy. Můžete mi věřit, že snaha personálu v komunikaci s rodinami, vedoucí k pozitivním změnám, je enormní. Nemáme v mnoha případech ale bohužel možnost ovlivnit zaběhlé stereotypy těchto rodin a tím účinně zvrátit nežádoucí vývoj.

Nesmíme také zapomínat na chlapce, kteří drogový způsob života nevnímají jako problém, nemají objektivní náhled na nebezpečnost svého počínání a chtějí si prostě jen „užívat“. Program Poklad je dobře fungující systém, který však vyžaduje spolupráci všech zúčastněných.

K opatření č. 3

Přijmout pracovníka/y s adiktologicky zaměřeným vzděláním.

Inzeráty jsou již řadu let obnovovány na Úřadu práce.

Poznámka:

Jsem si velmi dobře vědom, že čím více je odborníků na pracovišti, tím kvalitnější bude poskytovaná služba. Plně s tímto souhlasím. Problém je bohužel ale v tom, že i přesto, že jsme výcvikovým pracovištěm Pedagogické fakulty Univerzity v Hradci Králové již dvacet pět let, já sám jsem jediným studentem, který po ukončení studia posílil zdejší pedagogický sbor. O práci s našimi cílovými skupinami není dlouhodobě zájem. Velmi pravděpodobně z důvodu minimální pozitivní zpětné vazby pro pedagoga ze strany klientely při nedobrovolném pobytu. V současné době je velice obtížné zajistit pro naše cílové skupiny odborný personál, neboť práce v přímém výkonu je opravdu extrémně náročná. Inzerce na úřadu práce, vývěsky na Pedagogické fakultě UHK, jsou samozřejmě cyklicky aktualizovány. Nejde zde jen o adiktology, ale také o etopedy, psychology, speciální či sociální pedagogy, vychovatele a další. Není v mých silách bohužel zvrátit tento nežádoucí trend. Velice rád bych ale upozornil na skutečnost, že v posledních čtrnácti měsících naše zařízení navštívilo, v podobě kontrol, více lidí, než kolik u nás pracuje. Pro personál je každá návštěva tohoto druhu velice stresující a nadměrně zatěžující. Z řad zaměstnanců je to mnohdy vnímáno jako projev pochybností a nedůvěry jejich práce. Na druhou stranu však musím podotknout, že přístup ze strany pracovníků VOP byl korektní a seriózní.

K opatření č. 4

Upravit hodnotící a motivační systém.

Hodnotící a motivační systém byl v minulosti velice funkčním a efektivním nástrojem, který byl respektován, dodržován a plnil svůj základní cíl. Plnil tedy svou nezastupitelnou roli v celém systému. Tento systém však bohužel narážel na právo dítěte k vyjádření vlastní identity prostřednictvím oděvu a zároveň na právo návštěvy rodiny, které nesmí být v souvislosti s hodnotícím systémem, tedy chováním dítěte ani v souvislosti s drogovou abstinencí. Uvedené vyplynulo z návštěvy Vládního výboru prevence kriminality a Vládního výboru pro práva dětí. Samozřejmě tyto skutečnosti sledují také kurátoři pro mládež a dozorující státní zástupkyně při pravidelných čtvrtletních prověrkách.

Nesmíme však zapomínat na velice podstatnou věc, kterou je **nedobrovolný pobyt**. Snahy zdravotnických zařízení o dodržování abstinenčního plánu mají při dobrovolném pobytu

daleko větší pravděpodobnost na úspěch, neboť v těchto případech je člověk skutečně motivován vlastní problém řešit. V našem případě však, bez možnosti omezení je, jak správně uvádíte, systém vnímán ze strany chlapců jako formální a ze strany personálu jako částečně bezzubý. Od našeho zařízení se logicky očekává plnění výchovné a preventivní činnosti s chlapci, kteří páchají činy jinak trestné a ohrožují své zdraví závažným způsobem. V současné době nemáme mnoho možností, jak zvýšit pravděpodobnost úspěchu v léčbě. Především formou některých omezení se dostáváme do začarovaného kruhu.

Nadměrné množství kontrol, z nichž každá něco přikáže, zakáže nebo nařídí, ale obvykle nenavrhne žádné srozumitelné konstruktivní řešení, na druhé straně povinnost výchovně a preventivně působit na mládež, která není skutečně motivována ke spolupráci, neboť nelze využít ani jeden jediný efektivní nástroj. To celé má neblahý dopad na přetížený a částečně demotivovaný personál v náročném provozu, čímž se dostáváme k dalšímu paradoxu. Především je ale bohužel omezena možnost efektivní pomoci chlapcům v relapsu. Za daných okolností se domnívám, že je práce, kterou na středisku Poklad odvádíme, nadlidským výkonem, za který si zaměstnanci zaslouží hlubokou úctu a poděkování. Samozřejmě mají mé uznání a respekt.

Velice rád bych se ještě pozastavil u Vaší poznámky, kde píšete o desítkách kilometrů, které zde musí chlapci nachodit za týden. Ano, máte pravdu. Sport včetně turistiky, jsou stěžejními prvky výchovy ke zdravému životnímu stylu. To je důležité především u mládeže, která nebyla povětšinou k ničemu podobnému ve své rodině vedena, viz výše (skladba rodin). Můžete mi věřit, že pro sedmnáctiletého člověka není žádný objektivní důvod stěžovat si, že ušel několik kilometrů. Vždy s chlapci jde celou trasu vychovatel či asistent pedagoga, který je o generaci nebo dvě generace starší. Tyto děti jsou ale bohužel poměrně lenivé a nechce se jim nic dělat, proto chápu, že využily příležitosti si postěžovat. Pokud takovou trasu jsem schopen absolvovat já, v padesáti letech věku a nadváhou, tak vězte, že v mém tempu netrpí ani mladík, který jde se mnou. Naopak se domnívám, že je taková stížnost důkazem, že s dětmi pracujeme, nezahálíme a i přes výše popsané obtíže, děláme co je v našich silách. Ujišťuji Vás, že zde vytváříme pro chlapce podmínky a prostředí korektní, vstřícné a chápající, zároveň však aktivní, které má ukázat, že je pohodlnější sedět ve školní lavici a učit se, než chodit a sportovat ve středisku Poklad. To i přesto, že na tom není vůbec nic špatného, spíše naopak. Jde o jednu z mála motivací k pozitivní změně, tedy ke změně životního stylu dětí, která nám zbývá.

K opatření č. 5 a 7

Umožnit chlapcům s ohledem na jejich individuální schopnosti samostatnou přípravu jídla.

Poznámka:

Na oddělení Podhartě je kuchyňka zřízena již od návštěvy ČŠI v minulých letech a chlapcům je k dispozici, kdykoli o její využití projeví zájem. Jedná se zde tedy spíše o nepochopení zažité praxe. Na oddělení Poklad zřídím kuchyňku také. Vnímám to jako dobrý nápad a děkuji za

inspiraci. Podotýkám však, že musíme dodržovat tzv. „spotřební koš“ což jsou pravidla určující školní stravování, tedy vyhlášku 107/2005 Sb., a v návaznosti na to také velice přísné hygienické normy.

K opatření č. 6

Rozšířit podíl chlapců na přípravě stravy i na jiné dny než je neděle.

Rozšířím podíl chlapců na přípravu stravy i na další dny. Je to dobrý nápad, děkuji za inspiraci. Bohužel v dnešní situaci to je problém.

K opatření č. 8

Pracovat s chlapci na zásadách hospodaření s penězi

Prodloužit dobu mezi výplatními termíny dle individuálních schopností.

Plán reálných možností vypracuje Mgr. Weiss – psycholog.

Poznámka:

Je pravdou, že v některých případech by bylo možné, takové prodloužení doby mezi výplatními termíny realizovat, jde ovšem jen o několik chlapců. Na druhou stranu přinese takové řešení obtíže. Chlapci k některým opatřením, které vnímají ze svého pohledu jako výhodné, přistupují rovnostářsky, což znamená, že vyžadují jejich plošnou aplikaci. Toto by ovšem pro chlapce s lehkou a střední mentální retardací bylo kontraproduktivní, protože, jak vyplývá ze zpráv ošetřujícího dětského psychiatra, tito chlapci v podstatě nejsou schopni sociálního učení a veškeré vydané finanční prostředky by tak utratili okamžitě, jak tomu již ostatně bylo dříve v minulosti.

K opatření č. 9

Zpracovat informace o právech umístěných chlapců.....

K právům chlapců a jejich možnostem si stěžovat.

Poznámka:

Každý chlapec má svého klíčového pracovníka (osobu blízkou), kterého si sám svobodně zvolí a může kdykoliv požádat o jeho změnu. Povinností klíčového pracovníka je, kdykoliv na požádání, přečíst chlapci a zároveň vysvětlit práva, která každému z nás náleží. Domnívám se, že je to způsob spolehlivý, transparentní a fungující, což dokazuje i fakt, že chlapci tuto oblast znají a orientují se v ní a diskutují s námi na tato témata.

Na každém oddělení, na každé nástěnce, na každém patře je seznam tel. kontaktů, včetně kanceláře veřejného ochránce práv, dozorujícího státního zastupitelství, PČR a jiné. Zároveň, je na každém patře schránka důvěry, chlapci jsou seznámeni s jejich používáním. Pro případ

stížnosti na vedoucího pracovníka je zřízena ředitelská schránka důvěry. Chlapci jsou znovu srozuměni s jejím používáním. Ředitelská schránka důvěry je na každé budově u kanceláře ředitele na volně přístupném místě.

K opatření č. 10

Umožnit chlapcům užívat jejich vlastní elektronická zařízení, pokud nejsou poškozená.

Vypracuje plán Bc. F. Fejk na oddělení Podhartý, na oddělení Poklad Bc. M. Horných.

Poznámka:

Používání vlastních elektronických zařízení je samozřejmě možné, ale na oddělení Podhartý jsou umístěni chlapci se sníženou mentální úrovní, což přináší časté vzájemné konflikty. Je tedy velmi pravděpodobné, že tak dojde k poškození velmi drahého zařízení, jakým je třeba soukromý počítač. Na mnoha případech mohu doložit zničení soukromého mobilního telefonu či jeho odcizení.

Na oddělení Poklad si chlapci při odjezdu na dovolenku, nebo když se rozhodnou utéci, odcizují navzájem oděv, obuv i mobilní telefony. Samozřejmě to přináší značné obtíže, které velmi komplikují běžný provoz. Chlapci na sebe navzájem podávají trestní oznámení, dále následuje podání vysvětlení na PČR, přestupkové komise či soudní řízení. Dochází ke škodám na straně jedné, na straně druhé nedochází k nahrazení škody, neboť „pachatel“ nemá prostředky. Rodiče škodu uhradit nechtějí nebo nemohou, což následně poškozují jejich vzájemné rodinné vztahy. Tím se dostáváme znovu do začarovaného kruhu.

Příklad: Středisko Poklad bylo vybaveno čtyřmi služebními počítači, z nichž dva chlapci odcizili, včetně monitorů i klávesnic, a jeden byl v afektu po hádce s jiným chlapcem rozbit tak, že dle opraváře by oprava stála více, než nový počítač. To uvádím pro Vaši představu, jaké může mít v praxi dopady také nařízení. Žádám o přehodnocení.

Zámky na toaletách zajistím, měl jsem to v plánu, pouze jsem to nestihl realizovat.

K opatření č. 11

Zavést skupinovou a individuální supervizi

Před necelým rokem jsme objednali supervizora pana Mgr. Pavla Vítkovského ředitele VÚ, SVP a SŠ Jindřichův Hradec, který je však natolik pracovní vytížen, že se na nás bohužel nakonec nedostalo. Obnovím kontakt a zahájím jednání o spolupráci.

Závěrem:

Domníval jsem se, že bude po obdržení Vaší zprávy prostor pro možnost návazné konstruktivní spolupráce, neboť se může logicky stát, že dojde v průběhu kontroly k chybné interpretaci či nesprávnému pochopení sděleného. Kontrola je vždy stresující a zátěžová, to jak pro kontrolovaný subjekt, tak také pro kontrolní orgán. Výstupem kontroly pokud to správně chápu, má být zlepšení stavu věcí v chodu zařízení. Z výše uvedených důvodů bych si velice vážil přehodnocení Vašeho rozhodnutí v některých opatřeních.

Bylo by velice dobré, novelizovat zákon 109/2002 Sb., který by upravoval podrobněji jednotlivé cílové skupiny dětí, které přicházejí do ústavní péče, zároveň stanovil formy a metody práce. Domnívám se, že by měl být kladen důraz na hledisko věku, mentální úrovně a míry narušení osobnosti.

S úctou a poděkováním

Mgr. Radoslav Laš

Vyjádření ošetřujícího lékaře:

Závislost, jednou vytvořená, je trvalá, doživotní. Jedinou možností, jak se ubránit jejího deprivačního dopadu na osobnost jejího nositele, je bezpodmínečná a samozřejmě trvalá abstinence. Aby toto nelehké břímě závislý člověk zvládl, potřebuje podporu nejbližšího okolí. S ní, bohužel, většina umístěných k nedobrovolnému pobytu, počítat nemohou.

Doc. MUDr. Skála, zakladatel naší adiktologie při konstrukci ve své době úspěšného modelu léčebné pomoci závislých vycházel z parafráze teze Ignáce z Loyoly, že mýtus nelze zničit, lze pouze jeden mýtus nahradit jiným. Tuto tezi aplikoval Doc. MUDr. Skála úspěšným způsobem na léčebný model závislostí v ústavní formě. Aby taková léčebná pomoc mohla aspirovat na alespoň částečný úspěch, vyžaduje od závislého dobrovolně se vzdát části svých práv na dobu intenzivní fáze léčení. Člověk musí být přitom motivován vlastní závislost zvládnout. Mladiství ve VÚ Husův domov a ŠJ jsou umístěni k pobytu nedobrovolně a nejsou v drtivé většině motivováni se své závislosti zbavit. Zafixovaný deprivační osobnostní vývojový algoritmus vedl u drtivé většiny z nich k tomu, že nejsou a nikdy nebudou schopni se dostatečně orientovat v jiném prostředí než s jim lehce srozumitelnou jednoduše přehlednou mocenskou metaforou. Aby měla mise nedobrovolného pobytu u nich smysl, musí být vyřešena dočasná zdánlivá kolize liberální společenské ideologie a předpokladů pro úspěšnou režimově léčebnou pomoc umístěných. Nelze také zapomínat na to, že osobnostní vývoj umístěných mladistvých, jakkoli karikovan dlouhodobou deprivační zkušeností ještě nedoběhl. Nejsou ještě dospělými a nejsou připraveni, často ani doživotně schopni zvládat

nároky sociální nezávislosti. Potřebují stále se opírat o autoritu, jakkoli vůči ní formálně protestují. Bez nedobrovolného pobytu by roli identifikačního vzoru pro ně zaujal vrstevnický demagog.

Ambulance dětské a dorostové psychiatrie - MUDr. Ivo Kunst